

Remiss av SOU 2024:91, Ett tydligt regelverk för ett aktivt skogsbruk.
LI2024/02430

Sametinget har beretts tillfälle att lämna synpunkter på delbetänkandet SOU 2024:91 "Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk". Sametinget är central förvaltningsmyndighet för rennäringsfrågor med ansvar för att bevaka och förbättra de svenska samernas möjligheter som ursprungsfolk, där en av uppgifterna är att delta och samverka med andra aktörer. I samband med utredningen har expertgrupp tillsetts, med deltagande från Sametinget samt övriga berörda myndigheter och intresseorganisationer. Sametinget lämnar i första hand synpunkter på renskötselns förutsättningar och frågeställningar ur ett skogligt perspektiv.

Inledning

Ett tydligt regelverk för ett aktivt skogsbruk är ett viktigt inslag i utredningen, där huvudsyftet i stort handlar om att utveckla, underlätta och samtidigt förbättra villkoren för ett aktivt skogsbruk. Ur ett renskötselperspektiv är det viktigt att det finns en väl avvägd balans, särskilt utifrån de synergieffekter som kan uppstå vid förändringar av ett regelverk. Sametinget har som representant i utredningens expertgrupp, särskilt lämnat synpunkter på förslag om regelförenklingar som har negativ påverkan på renskötseln. Utifrån sakfrågor som diskuterats, är det viktigt att utredaren noggrant analyserat och beaktat de synpunkter som kommit in, för att undvika att negativa konsekvenser uppstår i samband med implementering av nya förslag. Regelförenklingar inom skogsbruket har ofta en tendens att inskränka på renskötselrätten. Även om det är positivt att göra en översyn av föråldrade regler, bör översynen genomlysas från flera olika perspektiv, inte minst utifrån ett renskötselperspektiv där sårbarheten är stor. Om störst fokus ligger i att öka produktionen i skogen, innebär det troligtvis större risker för obalans mellan miljö, produktion och övriga intressen än det vi ser idag.

Sametinget anser inte att det finns utrymme för en sådan effektivisering av skogsbruket där renskötselns förutsättningar hamnar i skymundan, med endast hänvisning till förvaltningsansvar och skogsvårdslag. Även om flera av de förslag som presenteras i delbetänkandet inte bedöms ha några stora påverkanseffekter på renskötseln, finns det förslag på åtgärder eller regelförenklingar där det saknas konsekvens- och sårbarhetsanalys sett till renskötselintresset. Det framgår exempelvis inte vilken grad av påverkan eller begränsning som förslagen generellt har i förhållande till övriga intressen. När ändringsförslag presenteras där risk och osäkerhetsfaktorer finns, är det viktigt att utgångsläge och grundförutsättningar är klarlagda. Ur ett renskötselperspektiv, särskilt på samebynivå saknas fakta om exempelvis renbetestillståndet. Sametinget är därför oroad över att flera av förslagen bygger på för dåliga grundfakta, vilket innebär ökad osäkerhet och onödigt risktagande.

Det upplevs svårt att få en helhetsbild över vad utredningens förslag sammantaget innebär, särskilt för renskötseln. Även små förändringar kan få konsekvenser, därför bör det i ett slutbetänkande finnas med en sådan analys, där det framgår hur analysen är gjord samt vilka konsekvenser ändringarna medför på samebynivå. Analysen bör omfatta samtliga åtgärdsförslag eller regelförenklningar som indirekt påverkar renskötselns intressen. För att det ska anses vara en robust skogspolitik, bör man fortsatt ta höjd för en bred och tydlig dialog, särskilt inom områden där övriga intressen berörs. Vår förhoppning är att utredningen i slutändan uppnår en väl avvägd balans mellan olika intressen, vilket innebär långsiktigt hållbara mål, utifrån naturens villkor.

Utredningens förslag

Förslag om samråd

Utredaren pekar på att ta fram särskilda föreskrifter, för i vilka situationer en anmälan för samråd krävs, det ges även förslag på sådana skogsstötselåtgärder där inget samråd krävs, i motsats till hur det ser ut idag.

Sametingets synpunkter

Med dagens regelverk kan vi konstatera att det inom vissa områden sker onödiga missar eller tas felaktiga beslut i samband med olika skogsskötselåtgärder. Frågan som man kan ställa sig, är om det blir några förbättringar med att överföra mera ansvar till markägaren? Sametingets uppfattning är att olika skogsskötselåtgärder ofta blir unika ärenden i sig, därför är det problematiskt att lista upp vilka "typärenden" som behöver ett särskilt samråd. Ur ett renskötselperspektiv skulle det upplevas svårt, att i förväg begränsa vilka skogsskötselåtgärder som specifikt kräver samråd. Inget ärende är det andra likt, därför bedömer vi att det inte är lämpligt i detta hänseende. Sametinget menar på att en markägare genom föreskrift inte ensidigt ska avgöra om det krävs ett samråd eller inte. Enligt vår uppfattning bör man vara väldigt försiktig med att ta bort det mest elementära, dvs möjligheten att samråda mellan berörda parter. Det handlar inte endast om att uppfylla olika EU-rättsliga och internationella åtaganden, det finns "mycket mera" att ta hänsyn till vid fullskalig skogsproduktion. När skogsproduktionen ökar, behövs enligt vår bedömning en extra kvalitetssäkring i form av samråd, särskilt för att så långt som möjligt undvika att felaktiga beslut tas. Skogsskötselåtgärder kan tillämpas på en rad olika sätt, där inblandade parter genom samråd oftast kan komma fram till gemensamma lösningar. Enligt vår bedömning bör generellt ALLA ärenden som berör skogsbruk- och rennäring lämpligen erbjudas samråd.

Förslag om arealgräns för krav på underrättelse om avverkning

Av direktiven framgår att utredningen ska föreslå en höjning av arealgränsen för

anmälningsfri avverkning från 0,5 ha till 5 ha för mindre brukningsenheter som ägs av enskilda. Det framgår även av direktiven att utredningen ska föreslå ett undantag från samrådsplikten för dessa avverkningar.

Sametingets synpunkter

Sametinget anser att det generellt innebär ett ökat risktagande. Att gå fr 0,5–5 hektar arealgräns är en väsentligt stor skillnad, vilket främst gagnar skogsproduktionen, men innebär även att balansen mellan miljö och produktion sannolikt får en negativ utveckling. Förutsättningarna är olika och kan få stora konsekvenser för renskötseln om tex samråd uteblir. En minskad objektiv tillsyn är på sikt definitivt inte bra vare sig för renskötsel, annan näringsverksamhet, vår flora o fauna samt klimat. Eftersom syftet främst varit att underlätta avverkning på bekostnad av ökat risktagande och obalans, bör politiken hitta andra "hållbara lösningar". Utredarens bedömning är att en höjd arealgräns inte nödvändigtvis innebär en förenkling för enskilda markägare. I övrigt, utredaren bedömer att nuvarande arealgräns förblir oförändrad, vilket är i linje med Sametingets tidigare synpunkter.

Förslag om övriga krav på underrättelse av skogsbruksåtgärder

Angående underrättelse om uttag av grenar och toppar enligt 14 § skogsvårdslagen, är förslaget att det tas bort. I stället föreslås information eller rådgivning i samband med slutavverkning. Förslaget syftar till regelförenkling och konsekvenserna bedöms vara begränsade.

Sametingets synpunkter

Sametingets inställning är att det i vilket fall bör synliggöras. Om Skogsstyrelsen upplever en förenkling i detta hänseende, har Sametinget inga synpunkter på det.

Förslag på skogsskötselåtgärder, där utredaren bedömer att samråd inte behövs

- *Maskinell gödsling*
- *Byggande av skogsbil- och traktorvägar (< 300 m)*

Eftersom förslaget är att samrådsanmälan tas bort, anser utredaren att underrättelseplikt bör införas. Om dessa åtgärder är längre än 300 meter ska Skogsstyrelsen underrättas.

Sametingets synpunkter

Ur ett renskötselperspektiv är det viktigt med samråd vid byggande av *skogsbil- och traktorvägar*, eftersom man gärna vill diskutera lämplig dragning, inte endast utifrån skogsbrukets principer. Även kortare dragning vid byggande av väg, kan få konsekvenser, dvs om vägen dras i riktning där det uppenbart försvårar flytt av renar eller bidrar till starkt negativa påföljder av annan orsak. Enligt Sametinget är det svårt att generalisera och förenkla ärenden, eftersom de kan se ut på olika sätt. För att säkerställa och undvika

negativa effekter på renskötselintresset, anser Sametinget att samråd fortsatt bör erbjudas, även utan begränsning på vägsträckning.

Angående *gödsling av skogsmark* anser Sametinget att det generellt inte bör förekomma i renskötselområdet av olika anledningar, främst pga dess negativa effekt på renbetet. Även om lav hävdad mark inte gödslas, uppstår negativa effekter om 25% lavtäckning är den gräns som skogsbruket förhåller sig till. Det innebär att lavmarker med lägre täckningsgrad riskerar att helt försvinna, och i princip omöjliggör en restaureringsplan för att återetablera tidigare förlorade lavmarker, orsakat av storskaligt skogsbruk. I stället borde sådana marker gynnas, vilket inte sker om gödsling föreslås. Sametinget anser att samebyar ALLTID ska erbjudas samråd, om gödsling mot förmodan föreslås i renskötselområdet. Markägaren eller skogsbruket i stort bör inte egensinnigt få avgöra hur och på vilket sätt gödsling påverkar övriga intressen. Även andra berörda intressenter bör få möjlighet att bidra med sin kompetens, att inte övriga värden påverkas negativt. Hur är detta möjligt om förslaget är att samråd tas bort? Sametinget anser att borttagande av samråd inte är lämpligt, eftersom förslaget anses vara en enkelriktad regelförenkling, endast för underlättande av ökad skogsproduktion. Att ta bort samrådet bedömer vi försämrar villkoren ur flera perspektiv, vilket inte är bra.

Förslag om hantering av underrättelser

Utredaren föreslår att tiden mellan att en underrättelse om skogsbruksåtgärd kommit in till Skogsstyrelsen och tidpunkten då åtgärden får påbörjas kortas från sex veckor till tio dagar.

Sametingets synpunkter

Sametinget kan förvisso förstå att skogsbruket efterfrågar en snabbare hantering som bidrar till en ökad skogsproduktion, men en kortare tidsfrist innebär även kortare tid för övriga intressenter att "hinna reagera", dvs om det skulle finnas något särskilt att ta hänsyn till. Det handlar inte endast om vad markägaren eller Skogsstyrelsen bedömt. Även övriga intressenter bör ges möjlighet till ett visst tidsutrymme för kontroll och kvalitetssäkring. Sametinget anser att det är en alltför enkelriktad regelförenkling, endast sett till ökad skogsproduktion, och menar på att tio dagar blir för kort tid om övriga intressenter ska hinna reagera. Ett kortare tidsspann innebär i praktiken ett högre risktagande. Sametinget anser därför att sexveckorsregeln bör ligga kvar oförändrad.

Bedömning om alternativa tillsynsmodeller

Undersökta modeller är *egenkontroll*, *systemtillsyn*, *förhandsprövning via skogsbruksplaner samt efterkontroll via deklaraionsplikt*. Utredaren bedömer dock att föreslagna modeller i förhållande till nuvarande system i dagsläget blir för osäkert. Därför har ingen av de undersökta tillsynsmodellerna föreslagits.

Datum
250514

Sametingets dnr
5.2.1-2025-402

Sametingets synpunkter

Sametinget anser att både den objektbaserade tillsynen samt en utvecklad systembaserad tillsyn behövs, främst för att renbetet ska kunna bibehållas samt utvecklas. I ett renskötselperspektiv anses det olämpligt att fasa ut den objektbaserade tillsynen, främsta orsaken är att det saknas alternativ. På sikt anser utredaren att både egenkontroll och systembaserad tillsyn kan vara aktuella att införa. Renskötseln efterfrågar statistikvänlig information som kan visa trender över tid, därför bör den systembaserade tillsynen utvecklas inom området. Egenkontroll känns för närvarande osäker och en aning riskfylld över vilken kvalitet som erhålls. Därför anser vi att utredaren valt rätt linje, dvs att på grund av osäkerhet inte fullfölja ändringsförslaget.

Förslag om tillsynen över artskyddsfrågor i skogen

Tillsynsansvaret för artskydd finns idag hos två myndigheter (Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen). När det handlar om skogsbruksåtgärder och frågan om dispens, sker idag prövning av två olika myndigheter. Utredaren pekar på att det skulle bli en mer ändamålsenlig modell för handläggning av artskydd inom skogsbruket, om Skogsstyrelsen skulle göras till tillsynsmyndighet för artskyddet när det gäller skogsbruksåtgärder och besluta om dispens från artskydds-bestämmelserna. Utredaren föreslår att Skogsstyrelsen i stället för länsstyrelserna ska vara ansvarig tillsynsmyndighet för artskydd när det gäller skogsbruksåtgärder som omfattas av skogsvårdslagen.

Sametingets synpunkter

Sametinget har inga invändningar på förslaget, och anser att det bör kunna innefattas av en regelförenkling.

Förslag om ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredaren föreslår att de nya bestämmelserna i delbänkandet ska träda i kraft den 1 april 2026.

Sametingets synpunkter

Sametinget har inga synpunkter på datumet. I övrigt, lämnade förslag på bestämmelser och regelförenklingar som det finns synpunkter på, bör ges tidsutrymme att ses över på nytt. Det är viktigt att utredningen är öppen och beredd att kunna ändra på föreslagna åtgärder, om det vid eftertanke visar sig kunna bidra till onödiga risker och konsekvenser.

Övriga synpunkter

Markägare har en rätt att bruka sin mark med de begränsningar som finns bl, a i skogsvårdslagen (1979:429) och annan relevant lagstiftning. Rennäringslagen ses för närvarande över av Renmarkskommittén (N 2021:02). Enligt Sametingets uppfattning innebär det att

olika lagstiftningar bör hitta en minsta gemensam nämnare vid de förslag om regel- och lagförändringar som sker. För att uppnå de mål och den balans som eftersträvas bör parallella utredningar av den karaktären synkas samman, dvs om måluppfyllelsen och politikens intensioner är att besluta om en robust skogspolitik. Sametinget upplever det svårt att dra några slutsatser innan en gemensam analys har gjorts.

Slutord

Enligt delbetänkandet framgår att utredaren ska beakta renskötselrätten och rennäringens intresse, men det framgår inte att det sker något gemensamt arbete mellan olika utredningar. Om utredningens mål är att arbeta fram en robust skogspolitik, bör alla delar beaktas till den grad att det rätar ut dom frågetecken som finns. Sametingets huvuduppgift är att bevaka renskötselintresset, vilket i nuläget blir svårt eftersom vi inte har hela bilden klarlagd. Fortsatt ser vi att det behövs ett visst omtag som balanserar upp och synliggör dom delar som utredningen valt att fokusera mindre på. Enligt Sametingets uppfattning har utredningen inte tagit höjd, för att parallellt med andra pågående utredningar, åtgärda de brister som endast kan ses när både renskötselrätten och äganderätten tillsammans analyseras. Sametinget utgår ifrån att utredningen inte avser att ta några genvägar, genom att bortse eller hänvisa till andra utredningar att lösa. I nuläget anser vi att utredningen har allt för stort fokus på en ökad skogsproduktion i förhållande till övriga intressen. Vi är trots allt positiv till en revidering och utveckling av ett föråldrat regelverk, men är tillika oroad med utgångspunkt i hur själva hänsynen till renskötseln beaktats, när förslagen till största del är ämnad för att öka skogsproduktionen. Våra skogar är inte oändliga, och måste därför behandlas varsamt, inte minst för övriga näringsverksamheters existens.

I övrigt, en påminnelse till slutbetänkandet är därför att fånga upp alla övriga delar, parallella utredningar, inklusive synpunkter som bidrar till målet, en "robust skogspolitik".

Beslutet har fattats av Ingela Nilsson, avdelningschef Samiska näringar, efter föredragning av handläggare Stefan Forsmark

Ingela Nilsson

Stefan Forsmark